

експортному контролю з боку США. За американськими законами це тягне за собою кримінальну відповідальність. Про це пише Управління ядерної безпеки Міністерства енергетики США у листі від 17 березня 2023 року. Лист адресований генеральному директору російської корпорації Олексію Ліхачову. "Оскільки товари, зазначені у додатку 1, експортуються тільки в Україну та для ЗАЕС, згідно із законодавством США, незаконно для неуповноважених осіб, включаючи, але не обмежуючись: громадянами росії та російськими організаціями, такими як "Росатом" та його дочірні компанії, свідомо та навмисно отримувати доступ, володіти, контролювати, експортувати, зберігати, вилучати, переглядати, реекспортувати, відправляти, передавати, копіювати, маніпулювати такими технологіями чи технічними даними, або спрямовувати чи уповноважувати інших робити те саме, якщо такі російські організації не стануть уповноваженими одержувачами (цих даних - ред.) за рішенням Міністерства енергетики США", – йдеться у листі.

15 квітня 2023 було оголошено про створення альянсу між Великобританією, США, Канадою, Японією та Францією, спрямованого на витіснення Росатому з міжнародного ринку ядерної енергетики.

П'ять країн будуть використовувати відповідні ресурси і можливості цивільних ядерних енергетичних секторів кожної з них, щоб підірвати російський контроль над ланцюжками поставок. Ця угода підтримає стабільне постачання палива для потреб сьогодення, а також гарантуватиме безпечну і надійну розробку і розгортання палива для перспективних реакторів завтрашнього дня. Ця угода буде використана як основа для повного витіснення путіна з ринку ядерного палива, причому якнайшвидше, щоб перекрити йому ще одне джерело фінансування його варварського нападу на Україну і, по суті, залишити росію наодинці з холодом.

Процес впровадження санкцій у світі проти держкорпорації Росатом набуває швидкості, це може примусити росію звільнити ЗАЕС, залишаються лише запитання: «Яку шкоду окупанти ще заподіють обладнанню ЗАЕС?» та «Що саме вони вкрадуть з її промислового майданчика?»

УДК 338.245.6

І. Крамар, д-р екон. наук, проф.; Н. Мариненко, д-р екон. наук, проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: РІК ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

I. Kramar, Dr of Sciences (Economics), Prof.; N. Marynenko, Dr of Sciences (Economics), Prof.

ECONOMY OF UKRAINE: A YEAR AFTER THE BEGINNING OF A FULL-SCALE WAR

Рік повномасштабної війни росії проти України вплинув абсолютно на усі сфери життєдіяльності країни. З точки зору впливу війни на економічні процеси, варто виділити кілька аспектів, зокрема, як змінилася ситуація на ринку праці, у підприємницькому секторі, ділових очікуваннях, банківській та монетарній політиках, міжнародному кредитуванні та фінансовій допомозі тощо.

За попередніми оцінками НБУ [1], у 2022 році економіка України скоротилася приблизно на 30%. Попри це підприємницький сектор продемонстрував здатність адаптуватися до складних умов господарювання. Згідно з результатами досліджень, проведених Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) 57% із 166 опитаних малих і середніх підприємств (МСП) продовжують працювати, як і до війни,

ще 6% призупинили свою діяльність, 37% працюють, але скоротили обсяги діяльності [2]. Аналіз ділових очікувань вказує на те, що починаючи з кінця лютого 2022 року на сьогодні ділові очікування знаходяться на найвищому рівні, майже досягнувши нейтрального рівня у 50%. Окрім того, слід зауважити, що у торгівлі та промисловості індекс очікувань ділової активності є оптимістичним.

Один із найгостріших впливів війни помітно на переміщення населення всередині країни та за кордон. За даними аналітичного звіту у рамках проекту «Біженці з України: наміри повернутися, вплив на українську економіку та рекомендації щодо державної політики» [3], станом на кінець 2022 року за кордоном (крім росії і білорусі) знаходилось 3,8 – 4,7 млн українських біженців. У цьому ж звіті проаналізовано, що за кордоном ймовірно залишаться від 860 тисяч до 2,7 млн українців, внаслідок чого українська економіка може втратити від 2,55 до 7,71% свого ВВП. Крім безпосереднього впливу на зниження ВВП, виїзд такої кількості населення за кордон суттєвим чином впливає на ситуацію на ринку праці, адже спостерігаємо відтік трудових ресурсів. Станом на початок квітня 2023 року кількість вакансій дорівнювала 100% від базового рівня на початку квітня минулого року [4]. Варто зазначити, що це не означає повного відновлення ситуації на ринку праці, так як до початку війни цей показник перевищував 140%. Крім того, на думку економістів, виїзд чималої кількості неповнолітніх посилює проблему нестачі робочої сили в майбутньому.

У 2022 році Україна отримала понад 31 млрд доларів США іноземної фінансової допомоги, а за три місяці 2023 року – 13,6 млрд доларів США. Зважаючи на те, що поступлення за цей період були нерегулярними, а міжнародна фінансова допомога є одним із ключових джерел покриття дефіциту державного бюджету, було і залишається досить складним стабільне фінансування значної частини державних витрат. За даними Центру економічної стратегії [4], серед джерел фінансування дефіциту державного бюджету України, станом на середину квітня 2023 року найбільшу частку займають іноземні кредити, зокрема, надані Європейським Союзом (ЄС), Міжнародним Валютним Фондом (МВФ), Канадою, Великобританією, США; на другому місці – продаж облігацій внутрішньої державної позики, на третьому – іноземні гранти, надані США, Німеччиною, Іспанією.

Аналізуючи стан економіки у період війни, варто відзначити, що її вплив на різні сектори теж був різний. Зокрема, українські ІТ-компанії експортували у минулому році на 5,8 % більше послуг за кордон, ніж у попередньому, передусім до країн ЄС, при чому обсяг експорту становив 7,3 мільярда євро [5].

За словами заступника міністра економіки Тараса Качки: «У лютому 2023 року ми експортували товарів в обсязі 9,1 млн т. Це більше ніж у січні, але менше пікового воєнного вересня – 9,6 млн т – і, звісно ж, ще далеко до 12,8 млн т у лютому 2022 року. Вартість експорту в лютому становила \$3,32 млрд. З вересня спостерігаємо тенденцію повільного зменшення вартості експорту» [6]. При цьому спостерігається тенденція нарощення обсягу експорту товарів, зокрема, у країни ЄС. Це пояснюється, в першу чергу цілісною підтримкою економіки в цілому та експорту, зокрема; відбулася лібералізація податків, часткова дерегуляція, підтримка національного виробника, страхування експорту. Позитивного впливу на збільшення обсягів експорту в країни ЄС мало й відкриття європейських ринків. За межами ЄС, найбільшим ринком для експорту українських товарів виступила Туреччина.

Серед стратегічних завдань у сфері зовнішньої торгівлі, за підсумками 2022 року було визначено наступні: необхідність забезпечення надійності постачань в імпорті, відновлення логістичних ланцюгів, зменшення торговельного дефіциту за рахунок сфери послуг тощо.

Окрім того, варто вперше з 24 лютого 2022 року Україна здійснила експорт електроенергії; на чотири місяці продовжено термін дії зернової угоди, яка окрім позитивного торговельного балансу, сприяла стабільності гривні, адже до країни надійшло більше валюти. Станом на 5 квітня 2023 року обмінний курс становив 37,15–37,30 грн/дол порівняно з 38,90–39,09 грн/дол станом на 5 березня, що вказує на зміцнення національної валюти. При цьому облікова ставка залишилася незмінною на рівні 25%. У банківській сфері варто відзначити той факт, що НБУ змінив вимоги щодо обов'язкових резервів банків з метою посилення монетарної трансмісії, що повинно стимулювати банки збільшувати ставки за депозитами.

Як бачимо, українська економіка продовжує зазнавати суттєвого впливу від повномасштабної війни, яку веде росія проти України. При цьому варто зауважити, що у багатьох секторах спостерігаються позитивні очікування та тенденції, так як і бізнес, і населення зуміло адаптуватися до нових складних умов господарювання. Слід розуміти, що даний процес триватиме стільки, скільки й триватиме війна, а тому зусилля кожного українця сьогодні повинні бути спрямовані на її якнайшвидше завершення з метою мінімізації як економічних, так і соціальних наслідків.

Література

1. Просто про економіку (на основ і матеріалів Інфляційного звіту за січень 2023 року). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/prosto-pro-ekonomiku-na-osnovi-materialiv-inflyatsiyogo-zvitu-za-sichen-2023-roku> (дата звернення: 10.04.2023 р.).
2. ЄБРР, США і Швеція оцінили вплив війни на МСП в Україні. Офіційний портал Європейського банку реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/ukraine-sme-research-results> (дата звернення: 15.04.2023 р.).
3. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/who-are-ukrainian-refugee-research/> (дата звернення: 09.04.2023 р.).
4. Трекер економіки України під час війни. Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 13.04.2023 р.).
5. Як українській економіці вдається виживати під час війни. Онлайн-ресурс DW. URL: <https://www.dw.com/uk/ak-ukrainskij-ekonomici-vdaetsa-vizivati-pid-cas-vijni/a-65213875> (дата звернення: 10.04.2023 р.).
6. Обсяг українського експорту в лютому 2023 року зріс на 15,3%. Офіційний веб-портал GMR center. URL: <https://gmk.center/ua/news/obsyag-ukrainskogo-eksportu-v-ljutomu-2023-roku-zris-na-15-3-m-m/> (дата звернення: 14.04.2023 р.).

УДК 37.091.12.011.3-051:005.412

Г. Литвинюк

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

КРИТЕРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ У ВИМІРАХ ЛОКАЛЬНОЇ ЕКОСИСТЕМИ

Н. Lytvynyuk

CRITERIA FOR THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN TERMS OF THE LOCAL ECOSYSTEM

Екосистема освіти України формує великий простір можливостей для професійного розвитку педагогів засобами неформальної освіти. Здійснює модернізацію педагогічної діяльності в контексті трансформації освітньої системи до рівня життя.